

6.4. Пенсійний контракт і пенсійна схема

Пенсійний контракт є договором між пенсійним фондом та його вкладником, згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника (учасників) фонду за визначеною пенсійною схемою.

Пенсійна схема — це документ, який визначає умови й порядок недержавного пенсійного забезпечення учасників фонду. Схема повинна відображати: (а) опис усіх видів та умов здійснення пенсійних виплат; (б) порядок визначення їх розміру; (в) строк і порядок здійснення пенсійних виплат; (г) порядок і строки сплати пенсійних внесків; (д) умови й порядок участі в пенсійній схемі; (е) права й обов'язки вкладника, учасника фонду за даною пенсійною схемою; (ж) інші умови, що не суперечать законодавству.

Пенсійні схеми підлягають реєстрації в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України. Згідно з Положенням про реєстрацію статуту недержавного пенсійного фонду та пенсійних схем, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17 серпня 2004 р. № 2080 [5], пенсійна схема є невід'ємним додатком до статуту НПФ, у якому визначаються умови й порядок недержавного пенсійного забезпечення його учасників, що здійснюється цим фондом, про що обов'язково зазначається в його статуті. НПФ може використовувати декілька пенсійних схем. Його вкладники мають право вільно вибрати схему, а також її змінити, але не частіше одного разу на 6 місяців. Кожен примірник пенсійної схеми разом із статутом корпоративного або професійного пенсійного фонду погоджується з уповноваженими представниками трудових колективів відповідних юридичних осіб — роботодавців у порядку, встановленому чинним законодавством, і підписується цими представниками. Якщо засновником пенсійного фонду є професійна спілка, погодження його статуту оформлюється рішенням її виборного органу, який має відповідні повноваження, надані статутом професійної спілки згідно із Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [6].

Для реєстрації статуту пенсійного фонду, в тому числі пенсійних схем, представник його засновників подає до Держфінпослуг відповідні документи. Строк проведення реєстрації не повинен перевищувати 30 календарних днів із дати надходження документів.

Не може бути відмовлено в укладенні пенсійного контракту з відкритим пенсійним фондом особі, яка відповідає вимогам Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення». Кожен вкладник фонду може укласти один або декілька пенсійних контрактів з адміністраторами одного чи кількох пенсійних фондів на користь осіб, визначених цим Законом. Вкладник фонду, який є його учасником, має право в односторонньому порядку розірвати пенсійний контракт, який укладено з ним особисто, або вимагати зміни його умов.

Змістом пенсійного контракту є сукупність умов, що визначають взаємні права й обов'язки його сторін. За значенням контрактні умови поділяються на істотні й факультативні.

Істотні умови пенсійного контракту:

- а) паспортні дані вкладника фонду, його ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів (якщо вкладником є фізична особа) або повне найменування, місцезнаходження (юридична адреса) постійно діючого органу управління, реєстраційні й банківські реквізити вкладника фонду (якщо вкладником є юридична особа);
- б) паспортні дані учасника фонду та його ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів;
- в) посилання на обрану вкладником фонду пенсійну схему;
- г) строк дії пенсійного контракту, умови його зміни й розірвання;
- г) порядок розрахунків між пенсійним фондом та учасником фонду в разі дострокового розірвання пенсійного контракту або ліквідації пенсійного фонду;
- д) права, обов'язки, відповідальність сторін і порядок розв'язання спорів;
- е) розмір пенсійних внесків та умови його зміни.

За згодою сторін у пенсійному контракті також можуть бути зазначені інші умови.

Пенсійний контракт укладається в письмовій формі: щонайменше в 3-х примірниках, якщо контракт укладається із вкладником, який не є учасником відповідного пенсійного фонду, або в 2-х примірниках, якщо вкладник є його учасником. Разом із примірником пенсійного контракту адміністратор повинен надати вкладнику й учаснику фонду: (а) пам'ятку з роз'ясненнями основних положень пенсійного контракту; (б) копію зазначеної в пенсійному контракті

пенсійної схеми; (в) витяг з основних положень статуту пенсійного фонду й (або) на вимогу вкладника фонду — копію останнього. Один примірник пенсійного контракту залишається в адміністратора.

Пенсійний контракт набирає чинності з моменту його підписання вкладником фонду й адміністратором.

Його дія вважається закінченою:

- а) після повного виконання вкладником фонду своїх зобов'язань за контрактом та укладення учасником фонду договору з пенсійним фондом про виплату пенсії на визначений строк;
- б) після передачі пенсійних коштів учасника фонду страховій організації згідно з укладеним ним договором страхування довічної пенсії;
- в) після передачі пенсійних коштів учасника фонду банківській установі відповідно до укладеного ним договору про відкриття пенсійного депозитного рахунку;
- г) у випадку смерті учасника фонду й виконання передбачених у зв'язку із цим умов;
- ґ) при ліквідації фонду;
- д) якщо вкладник фонду змінив пенсійний фонд;
- е) при ліквідації вкладника фонду — юридичної особи без визначення його правонаступника;
- є) у разі дострокового розірвання контракту;
- ж) в інших випадках, передбачених пенсійним контрактом.

Станом на 31 грудня 2010 р. адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 69741 пенсійний контракт з 5 6139 вкладниками, з яких 2 385 вкладників, або 4,2 %, — юридичні особи, на яких припадає 884,6 млн грн пенсійних внесків (95,6 % від загального обсягу пенсійних внесків за системою недержавного пенсійного забезпечення), а 5 3754 вкладники, або 95,8 %, — фізичні особи. При цьому, порівняно з кінцем 2009 р. кількість контрактів з юридичними особами зросла на 8,5 %, а з фізичними особами — на 12,5 %. Аналіз укладених адміністраторами НПФ контрактів із вкладниками свідчить про нерівномірну динаміку їх зростання в професійних, корпоративних і відкритих фондах. Кількість нових контрактів найбільше зросла в професійних НПФ, у той же час найменше контрактів укладено в корпоративних НПФ.